

Криза евра је већ преобратила Европску унију ([European Union](#)) од једног добровољног удружења у однос зајмодавца и дужника, из кога нема лаког излаза. Зајмодавцима прете велики губици ако би нека од држава-чланица напустила Унију, док су дужници подвргавани мерама које само још продубљују њихову депресију, отежавају им дужничко оптерећење и продужавају положај потчињености. Као последица тога, ова криза сада прети да уништи Европску унију. То би била трагедија историјских пропорција, а она се може спречити једино уз немачко вођство.

Узроци ове кризе су запрепашћујуће компликовани. Они се не могу исправно разумети без схватања какве су кардиналне улоге у њиховом настанку играле погрешне концепције. Фатална мана евра је у томе да су државе чланице, стварајући независну централну банку, постале задужене у валути коју не могу да контролишу. Ризик банкрота потискује неке државе-чланице у статус држава трећег света које на тај начин постају презадужене у страниј валути. Све до кризе у Грчкој, ову особину евра су занемаривале и владе и тржишни учесници, а та особина евра чак ни до данас није исправно схваћена.

У првом реду, како владе, тако и тржишни учесници односили су се према државним обвезницама као да са њима нема ризика, и на тај начин остварили су перверзне подстицаје банкама да ове гомилају несолидније обвезнице. Када је Грчка обелоданила висину свог дефицита, финансијска тржишта су открила ризик од државних банкрота, па су тада повисила премије тржишних ризика (risk premiums) [\[1\]](#) – и то не само за обвезнице Грчке, него и осталих презадужених чланица ЕУ, што се само узајамно повећавало. Пошто су европске банке биле преоптерећене гомилама баш таквих обвезница, то је за собом довело до двоструке кризе – кризе државних обвезница и банкарске кризе.

После тога, такозване периферне државе добиле су третман као да су само оне одговорне за своје недаће, па су грешке у структури самог евра остале неисправљене. Немачка ([Germany](#)) и остале државе-кредитори улагали су минимум напора ради очувања евра, али су зато наставили да примењују погрешне уговоре и намећу нова правила која су само продубљавала рецесију. Тај бол је еврозона наметнула скоро искључиво сама себи, а то заиста има тежину ноћне море.

Терет одговорности за то пада углавном на Немачку. Бундесбанка је била та која је учествовала у прављењу планова за креацију евра – па сада његови дефекти гурају Немачку да она седне за волан. Ово је сада створило два проблема: један је политички, а други је финансијски. Њихова комбинација је та која је довела до тако тешко решивог проблема.

Политички проблем је у томе да Немачка није желела доминантни положај у који је гурнута, па не жели ни да прихвати обавезе и одговорности које том положају припадају. Разумљиво је да Немачка не жели да буде «касица-прасица» еврџу. Зато му она и пружа само онолико подршке колико је неопходно за избегавање банкрота, ништа више од тога, а чим се притисак од финансијских тржишта смањује, она тежи да поставља строже услове за даље пружање подршке.

Финансијски проблем је што Немачка еврозони намеће погрешне мере. Строга штедња нема ефекте. Не можеш смањити терет дугова тиме што смањујеш буџетски дефицит. Терет дугова је количник између нагомиланих дугова и БНП-а, с тим да се оба изражавају у номиналним износима. У условима недовољне потражње, кресања буџета доводе до несразмерно великог опадања БНП-а. Техничко-терминолошки речено, такозвани фискални умножак је већи од 1,0. То значи да за сваки милион евра смањења буџетског дефицита, БНП те државе опада за знатно више од једног милиона евра, а то доводи до пораста у односу дуговања према БНП-у.

Немачка јавност има тешкоће да то схвати. Фискалне и структурне реформе које је Шредерова влада увела имале су добар ефект 2006. године. Зашто онда то не би имало и доброг ефекта у еврозони само неколико година касније? Одговор је да мере строге штедње заведене само у једној држави имају успеха тиме што повећавају њен извоз и смањују јој увоз. Али када све државе уведу истоветну меру, то, једноставно, не може имати успеха: потпуно је јасно да је апсолутно немогуће да тако у међусобном трговању све чланице еврозоне побољшају свака свој трговински биланс.

Како спасти Европску унију

Пише: Џорџ Сорос
петак, 12 април 2013 23:00

